

DIGITALES ARCHIV

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft
ZBW – Leibniz Information Centre for Economics

Periodical Part

Konjunkturtendensene / Statistisk sentralbyrå ; 2020

Provided in Cooperation with:

Statistics Norway, Oslo

Reference: Konjunkturtendensene / Statistisk sentralbyrå ; 2020 (2020).

https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/419153?_ts=171a7776d10.

https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/423360?_ts=172e5774b20.

This Version is available at:

<http://hdl.handle.net/11159/5255>

Kontakt/Contact

ZBW – Leibniz-Informationszentrum Wirtschaft/Leibniz Information Centre for Economics
Düsternbrooker Weg 120
24105 Kiel (Germany)
E-Mail: [rights\[at\]zbw.eu](mailto:rights[at]zbw.eu)
<https://www.zbw.eu/>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Dieses Dokument darf zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen. Sofern für das Dokument eine Open-Content-Lizenz verwendet wurde, so gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

<https://savearchive.zbw.eu/termsfuse>

Terms of use:

This document may be saved and copied for your personal and scholarly purposes. You are not to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public. If the document is made available under a Creative Commons Licence you may exercise further usage rights as specified in the licence.

Konjunkturtendensene

med foreløpig nasjonalregnskap for mars 2020 og 1. kvartal 2020

2020 / 1

Innhold

1. Konjunkturutviklingen internasjonalt	3
2. Konjunkturutviklingen i Norge	5
Makroøkonomiske hovedstørrelser 2010-2023. Regnskap og prognoser	10
3. Foreløpig nasjonalregnskap for 1. kvartal 2020	11
Makroøkonomiske hovedstørrelser. Kvartal og måned	15

Spørsmål om konjunkturtendensene i
– Norge: Thomas von Brasch, thomas.vonbrasch@ssb.no, tlf. 93 89 85 24
– utlandet: Roger Hammersland, roger.hammersland@ssb.no, tlf. 47 29 32 89
Andre spørsmål: Brita Bye, brita.bye@ssb.no, tlf. 99 62 17 55

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 21. april 2020
Publisert 24. april 2020

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av dette materialet skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Standardtegn i tabellen	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	0
Foreløpige tall	*

1. Konjunkturutviklingen internasjonalt

Internasjonal økonomi er i en nedgangskonjunktur av historiske dimensjoner. Veksten i Kina stoppet fullstendig opp i begynnelsen av 2020 for å hindre spredningen av koronaviruset, og det som i utgangspunktet var en mer begrenset epidemi ble til en verdens-omspennende pandemi. Vår internasjonale prognosebane er derfor nedjustert betydelig siden sist. Veksten er imidlertid antatt å ta seg opp igjen helt mot slutten av 2020 og i begynnelsen av 2021, men ikke mer enn at våre handelspartnere fortsatt vil ligge betydelig under det som tidligere ville ha vært naturlig å karakterisere som et trendnivå ved slutten av prognoseperioden.

Virusutbruddet kom på et spesielt utsatt tidspunkt i det globale konjunkturforløpet. Ifølge vår markedsindikator steg et veid gjennomsnitt av importen blant våre viktigste handelspartnere med kun 2,4 prosent i 2019. Det er den svakeste veksten siden finanskrisen i 2008-2009, og godt under indikatorens underliggende trendvekst, anslått til om lag 4 prosent i 2019. Veksten mot slutten av fjoråret var dessuten svak i flere av de store økonomiene i OECD-området. Dette gjaldt både Japan, Tyskland, Italia, Frankrike og Storbritannia, som alle befant seg nær eller i en lavkonjunktur på det tidspunktet. Den amerikanske økonomien viste også klare svakhetstegn mot slutten av fjoråret. Til tross for skattekutt og svært store budsjettunderskudd, var veksten avtagende gjennom fjoråret og lå på relativt sett svake 2 prosent i kvartalet, målt som årlig rate, før virusutbruddet. Også i de framvoksende økonomiene har veksten i det siste vært gjennomgående svak. I India, hvor den økonomiske veksten lenge har vært høy, har veksten i løpet av det siste halvannet året blitt nærmest halvert. I Kina var veksten i 4. kvartal i fjor den laveste på nær 30 år.

BNP-veksten vil gjennomgående bli negativ i OECD-området i år. De fleste land har iverksatt en rekke omfattende smittevernstiltak og selv om disse etter hvert vil myknes noe opp, vil rammebetingelsene fortsatt være preget av smittevernstiltak, usikkerhet, brutte verdikjeder og generelt svak internasjonal etterspørsel. Uansett hvilke tilnærminger myndighetene velger, vil både tilbud og etterspørsel i økonomien innsnevres. Vi ser derfor for oss et betydelig fall i BNP for euroområdet i 2020. Hvor mye økonomiene krymper vil avhenge blant annet av omfanget og varigheten av smittevernstiltakene og styrken i den påfølgende gjenreisningen, det sistnevnte er ikke minst avhengig av den motkonjunkturpolitikken som blir ført. Mangel på enighet i euroområdet og et nylig mislykket forsøk på å innføre en felleseuropeisk obligasjon der landene stiller seg solidarisk bak et felles gjeldsopptak, illustrerer EUs problemer med å samle seg om en felles respons. Vi tror Tyskland har de beste forutsetningene for å hente seg inn igjen i 2021, mens middelhavslandene har et svakere utgangspunkt. Pandemien har rammet Italia og

Spania spesielt hardt. På grunn av høy offentlig gjeld vil landene i tillegg ha mindre muligheter for å gjennomføre finanspolitiske stimuleringsstiltak.

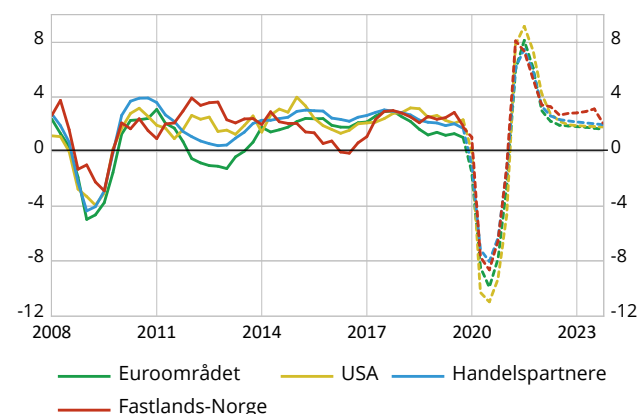
Storbritannia er kanskje det landet i Europa utenom euroområdet som er hardest rammet av pandemien. BNP i Storbritannia er i våre prognoser antatt å falle med i overkant av 7 prosent i 2020. Gjeninnhenting antas å være svak som følge av forventninger om hysteresis og utsikter til lavere trendvekst. I Sverige føres det en mindre restriktiv smittevernspolitikk, men selv med mindre inngrep fra myndighetenes side tror vi at det vil bli både en tilbuds- og en etterspørselsnedgang i Sverige som vil kunne gi et fall i BNP på om lag 4 prosent.

I USA har situasjonen endret seg dramatisk bare i løpet av den siste måneden. Som følge av dette har alle sosiale samlinger blitt forbudt, og et flertall av amerikanerne har blitt henvist til å holde seg hjemme. Restauranter, hoteller, fabrikker og en rekke andre virksomheter har også stengt dørene. Denne utviklingen gjør det sannsynlig at økonomien vil oppleve sitt største fall noen sinne i 2. kvartal i år. Dette understøttes av ukestallene for nye søknader om arbeidsledighetstrygd, som på fire uker har økt med om lag 20 millioner akkumulert. Kombinert med kraftige fall i industriproduksjon og detaljhandel i mars og tegn til at situasjonen vil kunne bli verre framover i tid, tyder dette på at USA er på vei inn i en historisk kraftig lavkonjunktur.

Den amerikanske sentralbanken (Fed) og Trump-administrasjonen har iverksatt en rekke tiltak for å dempe de økonomiske konsekvensene av smittevernstiltakene. For å smøre kreditt- og obligasjonsmarkedene og holde låneutgiftene lave, har Fed både senket styringsrenta til nær null og kunngjort at den vil kjøpe ubegrensede mengder med statsobligasjoner og pantelån med sikkerhet. Også regjeringen har iverksatt kraftige tiltak.

Figur 1.1. BNP-vekst med prognoser. Utvalgte land

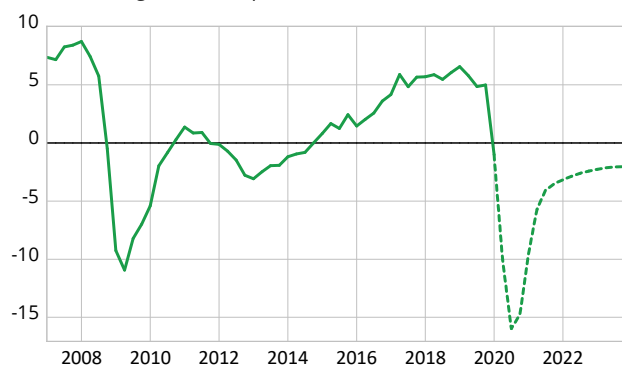
Endring fra samme kvartal året før i prosent

Kilde: Macrobond

Figur 1.2. Internasjonal markedsindikator

Avvik fra beregnet trend i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For å lette situasjonen for små og mellomstore bedrifter samt husholdninger, har Senatet og Representantenes hus nylig vedtatt en redningspakke på om lag 10 prosent av BNP.

Vi legger til grunn at USA gikk inn i en kraftig lavkonjunktur i 1. kvartal i år og blir værende der ut prognoseperioden. Etter et fall på i overkant av 7,5 prosent i 2020, er imidlertid økonomien antatt å hente seg gradvis inn igjen utover i prognoseperioden. Usikkerheten rundt denne utviklingen er stor, og nedgangen kan tenkes å bli sterkere og mer langvarig enn det vi har lagt til grunn i vår prognosebane.

Frykten for smitte og nedstengning av store deler av verdens industri og næringsliv påvirker nå også de globale råvaremarkedene. For å motvirke det kraftige oljeprisfallet og forsøke å unngå at lagrene fylles opp, ble imidlertid flere land, både i og utenfor OPEC, nylig enige om å redusere oljeproduksjonen. Kombinert med et generelt produksjonsfall som følge av lave priser og dårlig lønnsomhet, vil dette trolig danne grunnlag for en prisoppgang når oljeetterspørselen etter hvert tar seg opp igjen. Framtidsprisen på Brent Blend er utgangspunktet for vårt anslag over utviklingen i oljeprisen framover i tid og 21. april forventet markedet at oljeprisen vil stige til om lag 46 dollar per fat i 2023. En slik utvikling er betinget av at det reduserte tilbudet gradvis blir større enn reduksjonen i etterspørselen, slik at oljelagrene etter hvert bygges ned.

Det videre forløpet i verdensøkonomien vil i stor grad avhenge av det videre smitteforløpet av koronaviruset og dets konsekvenser. På en side vil det være en risiko for en mer langvarig global lavkonjunktur, samt muligheten for at viruset kommer tilbake i flere omganger. Dette kan sette i gang en kjedereaksjon i de finansielle markedene, som i sin ytterste konsekvens kan føre til en ny global finanskrisa. Verdens totale utestående gjeld overstiger nå 250 000 milliarder dollar og det har lenge blitt rapportert om eksesser i deler av det amerikanske og det kinesiske kredittmarkedet. Ved å åpne opp for kjøp av selskapsobligasjoner med høy risiko har imidlertid det amerikanske finansdepartementet vist

seg villig til å strekke seg svært langt for å unngå et slikt scenario.

På den annen side kan det fortsatt tenkes at man kan klare å få kontroll over utviklingen og at økonomien relativt raskt vil ta seg opp igjen, i likhet med det som skjedde under SARS-epidemien i 2003. Imidlertid var omstendighetene den gangen svært forskjellige fra i dag. SARS-epidemien innebar ikke en nærmest synkronisert nedstenging av mange av verdens største økonomier. Dessuten utgjorde Kina ifølge IMF på den tiden kun 8,5 prosent av den globale økonomien totalt, og verdensøkonomien vokste med i overkant av 4,3 prosent. I dag utgjør Kinas andel av den totale globale produksjonen om lag 20 prosent og Kina har stått for nærmere 40 prosent av verdens kumulative vekst siden 2008.

Samlet sett anslår vi en svært kraftig reduksjon i økonomiene til våre handelspartnere i første halvdel av 2020, men at veksten så tar seg gradvis opp igjen mot slutten av året og i begynnelsen av 2021. Gjeninnhenting vil imidlertid ikke være sterkere enn at våre handelspartnere fortsatt vil befinne seg i en lavkonjunktur ved slutten av prognoseperioden.

2. Konjunkturutviklingen i Norge

Norsk økonomi har gått på en bråstopp som savner sidestykke. Nedgangen skyldes utbruddet av koronaviruset og de påfølgende smittevernstiltakene som er innført over hele verden. Foreløpige anslag på nasjonalregnskap tyder på at BNP Fastlands-Norge falt med 6,4 prosent fra februar til mars, jf. avsnitt 3. BNP Fastlands-Norge er ved utgangen av mars anslått å være rundt 14 prosent lavere enn ved inngangen til måneden.¹ Aktiviteten i markedsrettet virksomhet og offentlig forvaltning har falt betraktelig. Stengte barnehager og innstilling eller reduksjon av driften for en rekke helse-tjenester har redusert aktiviteten i offentlig forvaltning. Innenfor markedsrettet virksomhet er nedgangen særlig sterk i noen tjenesteytende næringer som for eksempel overnattings- og serveringsvirksomhet og kultur og underholdning. Det er stor usikkerhet rundt den videre utviklingen i norsk økonomi. I våre prognoser legger vi til grunn at de mest inngripende smittevernstiltakene gradvis slippes opp gjennom 2. kvartal, men at enkelte av tiltakene videreføres lenger. Selv om tiltakene slippes gradvis opp, vil ettervirkningene av dem og nedgangen i internasjonal økonomi trolig medføre at norsk økonomi forblir i en lavkonjunktur nesten hele prognoseperioden, som strekker seg til 2023.

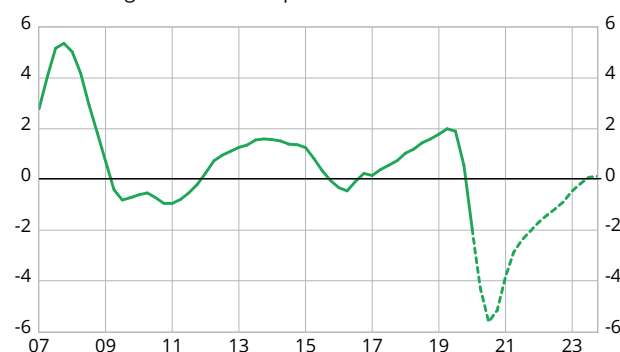
Bråstoppen i norsk økonomi har medført en dramatisk økning i registrert arbeidsledighet. Fra 10. mars til 24. mars økte antall registrert arbeidsledige (helt ledige) hos NAV fra om lag 65 000 til om lag 290 000, og har deretter ligget rundt dette antallet fram til 21. april. Dette utgjorde den 21. april 10,2 prosent av arbeidsstyrken. I denne statistikken registreres heldidspermitterte som arbeidsledige. Vi legger til grunn at mange av de som nå er permitterte vil sysselsettes når omfanget av smittevernstiltakene reduseres. I Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) registreres heldidspermitterte som sysselsatte inntil permitteringen har vart i 3 måneder. Dette betyr at arbeidsledigheten målt ved AKU, som er det vi gir prognoser for, vil være betydelig lavere enn NAV-statistikken de neste månedene. Deretter vil AKU-tallene øke både som følge av at permitterte i over 3 måneder regnes som arbeidsledige samt at nye personer som vil inn på arbeidsmarkedet ikke får jobb. En stor potensiell vekst i unge ledige vil trolig bli noe motvirket av at en del i stedet fortsetter skolegang slik vi har sett i tidligere nedgangskonjunkturer. Ifølge våre beregninger vil arbeidsledigheten målt ved AKU stige til rundt 6 prosent som årsgjennomsnitt i 2020 og deretter reduseres noe fram mot 2023. Vi må tilbake til bankkrisen på begynnelsen av 1990-tallet for å finne et like høyt og vedvarende nivå på arbeidsledigheten målt i AKU.

Lønnsveksten blir trolig rekordlav i årene framover. Frontfagsmodellen er styrende for den videre utviklingen i gjennomsnittlig årslønn. Som følge av koronapandemien ble årets inntektsoppgjør utsatt. Det utsatte inntektsoppgjøret (som er et hovedoppgjør) starter etter planen opp igjen 3. august, og fristen for å komme til enighet mellom Norsk Industri og Fellesforbundet er satt til 21. august. Fallet i etterspørselen blant våre handelspartnere har medført at lønnsomheten for mange konkurranseutsatte virksomheter er under et sterkt press. Svakere krone og lavere energipriser kan avhjelpe situasjonen noe for enkelte virksomheter, men det er en mager trøst for virksomheter som opplever at etterspørselen har falt helt bort. Historisk har frontfagsmodellen, som er basert på at lønnsveksten tilpasses det konkurranseutsatte virksomheter tåler, fungert som en støtpute mot tilbakeslag i norsk økonomi. Vi legger til grunn at frontfagsmodellen også vil spille denne rollen i den inneværende lavkonjunkturen. Den nominelle lønnsveksten ventes å bli 2 prosent i 2020 og 1,6 prosent 2021. Dette innebærer at reallønnen reduseres i 2021. I 2022 og 2023 ventes lønnsveksten å ta seg noe opp.

Regjeringen og Stortinget har kommet med flere økonomiske tiltak for å motvirke konsekvensene av koronaviruset. Tiltakene som har kommet så langt skal være midlertidige og regjeringen har varslet at de vil kunne fremme ytterligere tiltak hvis det anses som nødvendig. Tiltakene skal motvirke inntektsbortfallet for personer og bedrifter samt forbedre bedriftenes likviditet. Virksomhetenes innbetalinger av en del skatter og avgifter er forskjøvet og noen er midlertidig senket. Nye statlige låne- og garantiordninger er også vedtatt. Arbeidsgivernes lønnskostnader reduseres ved at staten betaler en større andel av permitteringskostnadene. I tillegg er det innført en kompensasjonsordning som midlertidig dekker en del faste kostnader for små og mellomstore bedrifter. For å kompensere inntektsbortfall for personer har rettigheter til dagpenger økt. Finansdepartementet anslår at tiltakene som hittil er

Figur 2.1. BNP Fastlands-Norge

Avvik fra beregnet trend-BNP i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

¹ Se Bougroug og Sletten (2020). Nåsituasjonen i norsk økonomi. SSB. Notater 2020/17.

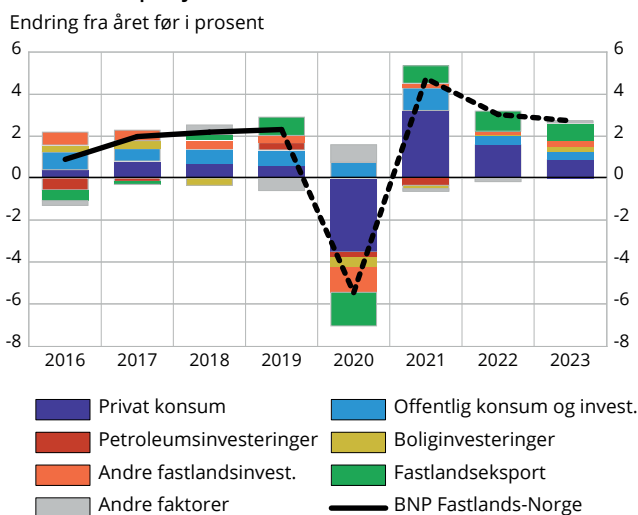
vedtatt, samt effekten av lavere aktivitet i økonomien, vil svekke budsjettet med 200 milliarder i 2020, se Boks 1. Til sammen utgjør det 7 prosent av BNP Fastlands-Norge. Summen av de nåværende tiltakene gir en stimulanse til norsk økonomi målt ved budsjettindikatoren på knappe 5 prosentpoeng. Til sammenligning var det finanspolitiske opplegget under finanskrisen i 2009 beregnet til å gi en budsjettimpuls på 2,4 prosentpoeng (se Boks 1). Handlingsregelen tilsier at bruken av oljeinntekter over tid skal utgjøre 3 prosent av Statens pensjonsfond utland, men at det skal legges stor vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet. Etter å ha ligget noe under 3 prosent i flere år ventes oljepegebruken å bli rundt 4 prosent i 2020 med de vedtatte pakkene. Hvis det lanseres nye krisepakker eller de eksisterende ordningene forlenges, vil oljepegebruken

kunne bli betydelig høyere enn 4 prosent i 2020. Vi legger til grunn at oljepegebruken vil vende tilbake til rundt 3 prosent i løpet av de kommende årene, men det er stor usikkerhet rundt dette anslaget.

Pandemien påvirker petroleumsinvesteringene på norsk sokkel direkte ved norske smitteverntiltak og indirekte gjennom et kraftig fall i oljeprisen. Smitteverntiltak har ført til lavere investeringsaktivitet på norsk sokkel fra tidlig i mars. Stort sett all produksjonsuavhengig aktivitet på felt i produksjon er stanset for å minimere smitterisiko. Blant annet er flere planlagte revisjonsstanser utsatt. Smittetilfeller har ført til tregere framdrift på felt under utbygging samt at noen rigger har blitt satt ut av arbeid. Alle de største aktørene på norsk sokkel har kuttet rundt 20 prosent i sine budsjetter for 2020. For eksempel er HOD Reutvikling, et nytt prosjekt som skulle starte opp i mars, lagt på is. De største aktørene melder at de kan klare seg finansielt med en oljepris rundt 25 dollar fatet ut året, gitt disse kuttene og opprettholdelse av planlagt produksjon i 2020. Det er sannsynlig at framdriften på enkelte pågående utbygginger blir tregere enn planlagt både på grunn av smitteverntiltak og behov for å utsette kostnader. Lavere oljepris medfører sannsynligvis at en del investeringsaktivitet forskyves til neste år. Regjeringen skal i nær framtid beslutte om Norge skal bidra til å redusere tilbudsoverskuddet i oljemarkedet gjennom å kutte i egen oljeproduksjon. Videre skal Regjeringen fatte et vedtak om en eventuell krisepakke til oljenæringen. Siden disse beslutningene kan få store konsekvenser på investeringsaktiviteten på norsk sokkel framover er usikkerheten spesielt stor. Vi anslår at petroleumsinvesteringene reduseres med rundt 9 prosent i 2020 og om lag 12 prosent i 2021. Dette vil isolert sett bidra til å trekke ned veksten i BNP Fastlands-Norge med 0,3 prosentpoeng i hver av disse to årene (se figur 2.2 og tabell 2.1). I 2022 og 2023 ventes petroleumsinvesteringene å ta seg noe opp igjen i takt med et moderat oppsving i oljeprisen.

Næringsinvesteringene ventes å falle markert i 2020. Utviklingen i investeringene er meget følsom for redusert etterspørsel og ifølge våre beregninger vil næringsinvesteringene falle rundt 20 prosent i 2020. Industriinvesteringene anslås å bli mer enn 20 prosent

Figur 2.2. Bidrag til vekst i BNP Fastlands-Norge, importjusterte

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Etterspørselsbidragene er regnet ut ved å finne endringen i hver variabel, trekke ut den direkte og indirekte importandelen, og deretter dele på nivået til BNP Fastlands-Norge i perioden før. Importandelene som brukes er dokumentert i Konjunkturtendensene 2019/1 boks 2.4. Alle tall er sesongjusterte og i faste priser.

Fastlandseksport er definert som samlet eksport minus eksport av råolje, naturgass og frakttjenester i utenriks sjøfart.

Andre faktorer inkluderer lagerendring og statistiske avvik.

Tabell 2.1. Vekst i BNP Fastlands-Norge og importjusterte bidrag fra etterspørselskomponenter.¹ Endring fra året før i prosent

	KNR-tall				Prognose			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BNP Fastlands-Norge	0,9	2,0	2,2	2,3	-5,5	4,7	3,0	2,7
hvorav bidrag fra:								
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,4	0,8	0,7	0,6	-3,5	3,2	1,6	0,9
Konsum og investeringer i offentlig forvaltning	0,8	0,6	0,7	0,7	0,8	1,1	0,5	0,4
Petroleumsinvesteringer	-0,6	-0,2	0,1	0,4	-0,3	-0,3	0,0	0,0
Boliginvesteringer	0,3	0,4	-0,3	-0,0	-0,5	-0,2	0,0	0,2
Andre fastlandsinvesteringer	0,6	0,5	0,4	0,3	-1,2	0,2	0,2	0,3
Fastlandseksport ¹	-0,5	-0,1	0,3	0,9	-1,6	0,8	1,0	0,9
Andre faktorer ¹	-0,2	0,0	0,5	-0,6	0,8	-0,1	-0,2	0,1

¹ Se forklaring under figur 2.2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

lavere i 2020 enn i 2019. Allerede før utbruddet av koronaviruset lå det an til reduserte industriinvesteringer i år som følge av at flere prosjekter innen oljeraffining, kjemisk og farmasøytisk industri ble ferdigstilt i 2019. I kraftforsyning ventes det kun svakt reduserte investeringer. Også innen tjenesteinvesteringene ventes det lavere investeringer. Ifølge våre beregninger vil næringsinvesteringene hente seg noe inn igjen, men likevel være rundt 10 prosent lavere i 2023 enn i 2019.

Avmattingen i boligmarkedet har manifestert seg. Den månedlige boligprisstatistikken fra Eiendom Norge viser høy sesongjustert boligprisvekst i januar og februar i år på henholdsvis 0,9 og 0,5 prosent. I mars ble denne utviklingen reversert idet boligprisene falt med hele 1,4 prosent. Vi må tilbake til finanskrisen i 2008 for å finne liknende eller større boligprisfall i en enkelt måned. Prisfallet i mars i år var bredt basert på landsbasis med sterkest nedgang i Oslo og Trondheim. Boligmarkedet viste også dempet aktivitet i mars i år ettersom det ble både solgt og lagt ut rundt 14,5 prosent færre boliger enn i samme måned i fjor. Samtidig har salget av nye boliger, ifølge Boligprodusentenes Forening, gått ned med 47 prosent i mars i år sett i forhold til mars i fjor. Det ser dermed ut til at koronautbruddet og smittevern tiltakene iverksatt av myndighetene har påvirket både boligprisene og aktiviteten i boligmarkedet i mars. Selv om boliglansrentene nå er rekordlave, vil utsikter til beskjeden inntektsvekst og generell usikkerhet om den økonomiske utviklingen framover trolig føre til fortsatt fallende boligpriser gjennom store deler av 2020, før de deretter tar seg langsomt opp igjen. Ved utgangen av 2023 ventes boligprisene å være om lag 5 prosent høyere enn ved inngangen til 2020. Med denne svake utviklingen ventes det også at boliginvesteringene vil falle i år og neste år. Ifølge våre beregninger vil boliginvesteringene utgjøre knappe 6 prosent av BNP Fastlands-Norge i 2023, noe som er rundt gjennomsnittet de siste 20 årene.

Foreløpige tall fra nasjonalregnskapet viser at husholdningenes konsum falt med hele 11,6 prosent i mars, jf. avsnitt 3. Det var en særlig sterk nedgang i tjenestekonsumet, noe som henger sammen med smittevern tiltakene. Varekonsumet falt også, men mindre markert. Når noen av restriksjonene som ble innført 12. mars blir lettet på fra slutten av april, vil deler av tjenestekonsumet ta seg opp igjen. Restriksjonene på overnatting på hytte utenfor hjemkommunen – «hytteforbudet» – er også borte, men det er samtidig fortsatt oppfordret til å unngå unødig reising. Dette kan føre til at deler av forbruket normaliseres, men neppe tilbake til nivået vi hadde i fjor på samme tid. Den økonomiske krisen har ført til et stort inntektstap for mange. Dette inntektstapet vil føre til en svakere konsumutviklingen gjennom 2020 selv om myndighetenes arbeid med å bekjempe viruset skulle vise seg vellykket. På den annen side vil det være mange husholdninger uten inntektsnedgang, og disse vil trolig bidra til en viss gjeninnhentning av konsumet. Samlet anslår vi at konsumet vil falle rundt

10 prosent i 2020 og at det blir en betydelig gjeninnhentning av konsumet de påfølgende årene.

Hittil har vi ikke sett store effekter av koronaviruset hverken på eksporten eller importen. Foreløpige tall fra nasjonalregnskapet viser at eksporten av tradisjonelle varer falt med 2,6 prosent fra februar til mars, målt i faste priser. For importen var fallet på 4,3 prosent i samme periode. I tiden framover venter vi betydelig større reduksjon i både importen og eksporten. For 2020 som helhet ventes eksporten av varer fra Fastlands-Norge å falle med nær 7 prosent, mens importen av varer til Fastlands-Norge ventes å bli redusert med nesten 15 prosent.

Krona er rekordsvak. Den importveide kronekursen svekket seg en god del gjennom mars fra et allerede svakt nivå, men om lag halvparten av svekkelsen er i ettertid reversert. Vi legger til grunn uendret kronekurs framover.

Norges Bank satte ned styringsrenta to ganger i mars med til sammen 1,25 prosentpoeng, og styringsrenta er etter kuttene på 0,25 prosent. Bankene ble oppfordret til å sette ned sine renter raskt, og det ser ut til at rentekuttene har slått ut i lavere utlånsrente også for eksisterende lån tidlig i april. Norges Bank begrunnet det seneste rentekuttet med at det vil redusere bedriftenes lånekostnader på eksisterende og nye lån gjennom krisen. Den ekspansive effekten av rentekuttene ventes først etter at situasjonen normaliseres. Siden har Stortinget vedtatt en midlertidig tilskuddsordning for bedrifter som opplever stort omsetningsfall. Ordningen innebærer at bedrifter med stort omsetningsfall skal få dekket deler av sine uunngåelige kostnader, herunder netto rentekostnader. Ordningen gjør rentekuttene fra Norges Bank mindre viktige for næringslivet da de hardest rammede bedriftene uansett vil få dekket store deler av sine rentekostnader. Når smittevern tiltakene avtar, vil aktiviteten i økonomien ta seg opp. Våre prognoser innebærer at dagens rentenivå er godt tilpasset den økonomiske situasjonen etter at smittevern tiltakene er fjernet. Vi legger til grunn at styringsrenta vil holdes på rundt 0,25 prosent ut 2021 for deretter å økes gradvis. I 2023 ventes styringsrenta å være rundt 0,75 prosent.

Inflasjonen ventes å bli noe høyere i årene framover. Den underliggende prisstigningen styres i stor grad av lønnskostnader, produktivitetsvekst og importpriser. I tillegg påvirkes bedriftenes enhetskostnader av utviklingen i energipriser og brukerpriser på realkapital. Utstrakt bruk av hjemmekontor vil kunne legge en demper på produktiviteten og dermed bidra til noe høyere inflasjon. En svakere krone bidrar til at den importerte prisveksten øker i år, men påvirker også prisveksten på noe lengre sikt grunnet tidsforsinkelser i kostnadsutviklingen og i prissettingen. Virkningen av kronesvekkelsen på norske importpriser dempes ved at utenlandsk inflasjon går ned og ved at deler av importtterspørselen over tid vrir i retning av land som

Boks 1. Nærmere om finanspolitikken

I det opprinnelig vedtatte budsjettopplegget for 2020 ble oljeengebruken, eller det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet beregnet til om lag 244 milliarder kroner. Det faktiske oljekorrigerte underskuddet ble opprinnelig anslått til i overkant av 240 milliarder kroner. Samsvaret med det strukturelle underskuddet avspeiler at 2020 ble ansett å være nær en konjunkturnøytral situasjon for statens inntekter.

Et strukturelt underskudd på 244 milliarder kroner utgjorde om lag 7,6 prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge, og oljeengebruken har ligget om lag på dette nivået siden 2016, jf. figur 1. Oppdaterte tall for kapitalen i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til 2020 var knapt 10 100 milliarder kroner. Målt i forhold til denne inngangsverdien var strukturelt underskudd anslått å utgjøre 2,4 prosent av fondsverdien, det vil si klart lavere enn 3-prosentbanen for forventet realavkastning av fondet.

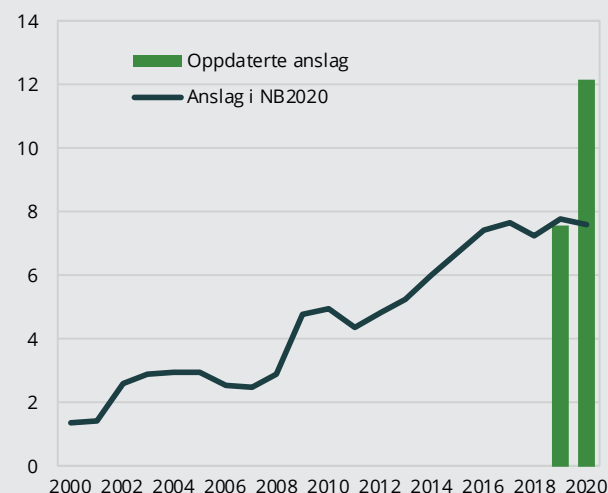
Tiltakene mot koronapandemien har både i Norge og andre land medført brå endringer i finanspolitikken. Fra 13. mars har Finansdepartementet og andre departementer i flere omganger lagt fram bevilgnings- og lovproposisjoner for Stortinget som innebærer kraftige utgiftsøkninger over statsbudsjettet. I tillegg er det vedtatt nye låne- og garantiordninger og det er gitt utsettelse for betaling av skatt for foretak (utenom petroleum), samt utsatt frist for betaling av merverdiavgift og arbeidsgiveravgift.

Den siste oppsummeringen av tiltakene som foreligger er Prop. 73 S fra Finansdepartementet, lagt fram 3. april for Stortinget. Oppsummeringen der er så langt ikke basert på en samlet makroøkonomisk gjennomgang. Denne vil først foreligge i Revidert Nasjonalbudsjett 2020 sammen med eventuell ytterligere justering av tiltakene. Finansdepartementet har så langt, ut fra en teknisk forutsetning om at den akutte krisen varer i to måneder, beregnet en svekkelse av det faktiske oljekorrigerte underskuddet med om lag 200 milliarder kroner i forhold til det opprinnelige budsjettopplegget. Av dette er om lag 140 milliarder

kroner knyttet til aktive tiltak for å motvirke inntektsbortfall for virksomheter og personer og noen andre tiltak, mens om lag 60 milliarder kroner skyldes svekkelse av budsjettet som følge av lavere skatter og høyere dagpengeutbetalinger når økonomien går inn i en lavkonjunktur (automatisk stabilisering). Basert på anslagene i Prop. 73 S kan det strukturelle underskuddet da anslås å øke fra om lag 244 milliarder kroner i opprinnelig budsjett til rundt 400 milliarder kroner, medregnet tiltakene mot koronapandemien. Strukturelt underskudd som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge heves med dette fra rundt 7,6 prosent i 2019 til drøye 12 prosent i 2020, tilsvarende en budsjettimpuls på knapt 5 prosentpoeng, jf. figur 1. Til sammenlikning var opplegget under finanskrisen i 2009 beregnet å gi en budsjettimpuls på 2,4 prosentpoeng. Den reelle utgiftsveksten for 2020 kan anslås til om lag 12 prosent, om lag dobbel så høy som under finanskrisen. Et strukturelt underskudd på rundt 400 milliarder kroner tilsvarer 4 prosent av kapitalen i Statens pensjonsfond utland, nærmere 100 milliarder kroner over 3-prosentbanen for budsjettpolitikken.

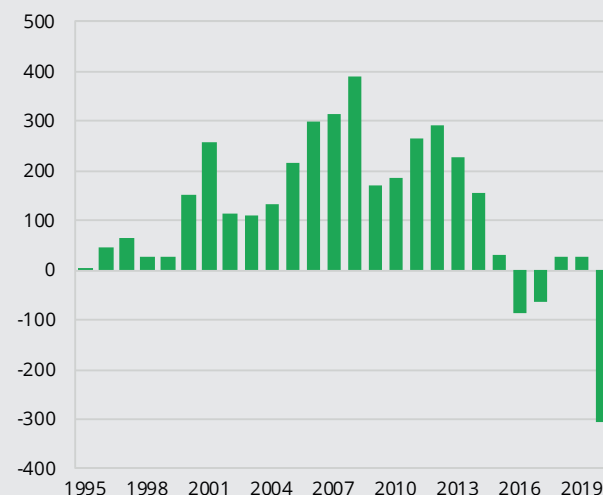
Mens myndighetene i andre land i stor grad finansierer tiltakene mot koronapandemien med statlige opptak av lån, kan Norge benytte seg av rammeverket for bruk av Statens pensjonsfond utland og finansiere økte budsjettunderskudd med økte tilbakeføringer fra oljefondet. Figur 2 viser netto avsetning til Statens pensjonsfond utland, som grovt sett omfatter statens inntekter fra petroleumsvirksomheten fratrasket det oljekorrigerte underskuddet. På grunn av lave oljepriser anslås petroleumsinntektene å bli lave, men det oljekorrigerte underskuddet kan anslås til over 450 milliarder kroner. Netto tilbakeføring fra oljefondet til statsbudsjettet kan anslås til drøyt 300 milliarder kroner og har, slik det framgår av figur 2, aldri tidligere hatt dette omfanget. Renter og utbytte i oljefondet kan anslås til rundt 250 milliarder kroner. Siden tilbakeføringen har større omfang enn renter og utbytte, innebærer anslagene at det også må tæres på fondet, og denne tæringen vil kunne øke dersom nedstengningen på grunn av koronapandemien skulle trekke ut i tid og overstige de to månedene anslagene bygger på.

Figur 1. Strukturelt underskudd i prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Netto avsetning i Statens pensjonsfond utland. Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

har bedret sin relative konkurranseevne overfor Norge. Lave energipriser i inneværende år bidrar til å trekke prisstigningen ned både direkte og indirekte. For 2020 venter vi en vekst i KPI på 1,2 prosent og i KPI-JAE på 2,8 prosent. Veksten målt ved KPI ventes deretter å stige og ligge rundt 2,0 prosent i 2022 og 2023.

På kort tid har utsiktene for norsk økonomi endret seg fullstendig. I vår forrige publiserte konjunkturrapport fra desember 2019, lå det an til at norsk økonomi ville være i en nær konjunkturnøytral situasjon i årene framover. Koronapandemien har medført at norsk økonomi er i en lavkonjunktur som sannsynligvis vil vare i flere år framover. En meget ekspansiv finanspolitikk, lavere renter, rekordsvak kronekurs og fallende real-lønn bidrar til å dempe utslagene i arbeidsmarkedet. Sammenlignet med mange av våre handelspartnere vil gjeninnhentingene sannsynligvis skje raskere i Norge som følge av større handlingsrom i finans- og pengepolitikken og at krona har svekket seg mot de fleste valutaer. I våre beregninger har vi lagt til grunn at de mest inngripende smittevernstiltakene gradvis slippes opp gjennom 2. kvartal, noe som er litt tidligere enn hos mange av våre handelspartnere. Det er imidlertid stor usikkerhet rundt det videre smitteforløpet og det kan bli behov for å videreføre enkelte smittevernstiltak betydelig lenger enn det vi har forutsatt. I så fall vil lavkonjunkturen sannsynligvis bli både dypere og lengre enn det vi har beskrevet ovenfor.

Tabell 2.2. Makroøkonomiske hovedstørrelser 2010-2023. Regnskap og prognoser. Prosentvis endring fra året før der ikke annet framgår

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019*	Prognoser			
	2020	2021	2022	2023										
Realøkonomi														
Konsum i husholdninger mv	3,8	2,4	3,5	2,8	2,1	2,7	1,1	2,2	1,9	1,7	-9,8	9,4	4,4	2,4
Konsum i offentlig forvaltning	2,2	1,1	1,5	1,0	2,7	2,4	2,3	1,9	1,4	1,7	2,4	2,0	2,0	2,0
Bruttoinvestering i fast realkapital	-6,4	7,5	7,5	6,3	-0,3	-4,0	3,9	2,6	2,8	6,2	-9,5	1,2	0,8	2,1
Utvinning og rørtransport	-8,0	11,4	14,6	19,0	-1,8	-12,2	-16,0	-5,4	1,9	13,0	-9,0	-11,9	0,6	0,6
Bruttoinvestering Fastlands-Norge	-6,4	5,0	7,4	2,9	0,4	-0,2	9,0	6,8	3,0	4,3	-10,2	4,2	0,8	2,4
Næringer	-9,2	1,1	10,5	-3,2	-0,7	-2,8	12,6	9,2	6,8	5,6	-19,0	4,3	3,4	5,0
Bolig	-1,6	17,0	10,9	5,3	-1,4	3,2	6,6	7,3	-6,2	-0,5	-9,4	-3,7	0,1	5,9
Offentlig forvaltning	-5,3	1,1	-1,8	11,8	4,5	0,2	6,4	2,6	7,5	6,9	3,1	10,5	-1,7	-3,4
Etterspørsel fra Fastlands-Norge¹	1,2	2,5	3,7	2,3	1,9	2,0	3,1	3,1	2,0	2,3	-6,6	6,0	3,0	2,3
Eksport	0,6	-0,8	1,7	-1,8	3,4	4,3	1,1	1,7	-0,2	1,5	-3,6	4,5	5,3	3,5
Eksport av tradisjonelle varer	3,3	-0,1	-0,2	1,3	3,1	6,9	-8,6	1,7	2,0	5,1	-7,0	2,9	5,1	5,5
Eksport av råolje og naturgass	-6,9	-5,6	0,5	-5,5	2,7	2,1	4,9	5,1	-4,8	-4,3	6,8	7,6	5,1	2,0
Import	8,4	3,9	2,9	5,0	2,0	1,9	2,7	1,9	1,9	5,2	-12,0	4,6	4,2	2,5
Import av tradisjonelle varer	9,2	4,6	2,2	1,8	1,9	2,8	-0,2	3,8	3,2	5,6	-14,1	3,8	3,7	3,8
Bruttonasjonalprodukt	0,7	1,0	2,7	1,0	2,0	2,0	1,1	2,3	1,3	1,2	-4,0	4,8	3,3	2,6
BNP Fastlands-Norge	1,9	1,9	3,7	2,3	2,2	1,4	0,9	2,0	2,2	2,3	-5,5	4,7	3,0	2,7
BNP Industri og bergverk	2,1	1,7	2,0	3,3	2,8	-4,6	-4,2	0,0	0,8	3,2	-6,8	4,0	4,2	1,5
Arbeidsmarked														
Utførte timeverk i Fastlands-Norge	0,2	1,7	1,7	0,4	1,4	0,7	0,6	0,3	1,8	1,8	-4,4	2,5	1,5	0,8
Sysselsatte personer	-0,3	1,4	2,0	1,1	1,0	0,5	0,3	1,2	1,6	1,7	-2,3	-0,0	1,2	1,3
Arbeidsstyrke	0,6	1,3	1,5	1,2	0,7	1,5	0,2	-0,2	1,4	1,0	0,1	-1,0	0,8	1,1
Yrkesandel (nivå)	71,7	71,5	71,4	71,2	70,7	71,0	70,4	69,7	70,2	70,5	70,2	69,3	69,6	70,1
Arbeidsledighetsrate (nivå)	3,8	3,4	3,3	3,8	3,6	4,5	4,7	4,2	3,8	3,7	6,3	5,5	5,1	5,0
Priser og lønninger														
Årslønn	3,7	4,2	4,0	3,9	3,1	2,8	1,7	2,3	2,8	3,5	2,0	1,6	3,5	3,6
Konsumprisindeksen (KPI)	2,5	1,2	0,8	2,1	2,0	2,1	3,6	1,8	2,7	2,2	1,2	3,4	1,9	2,2
KPI-JAE²	1,4	0,9	1,2	1,6	2,4	2,7	3,0	1,4	1,6	2,2	2,8	2,3	1,9	2,2
Eksportpris tradisjonelle varer	4,5	5,8	-1,9	2,7	3,4	2,0	4,0	5,2	5,9	0,3	1,8	3,3	2,5	2,1
Importpris tradisjonelle varer	0,0	4,0	0,3	1,4	4,3	4,6	1,7	3,5	4,5	2,4	3,3	2,9	2,4	2,3
Boligpris	8,2	8,0	6,8	4,0	2,7	6,1	7,0	5,0	1,4	2,5	-2,0	-0,5	1,7	3,0
Inntekter, renter og valuta														
Husholdningenes disponible realinntekt	2,8	4,3	4,4	4,0	2,3	5,4	-1,6	2,0	1,5	3,0	0,4	0,3	1,9	2,4
Husholdningenes sparerate (nivå)	3,7	5,7	6,8	7,1	7,6	9,6	6,8	6,4	5,7	7,4	16,0	8,1	6,1	6,1
Pengemarkedsrente (nivå)	2,5	2,9	2,2	1,8	1,7	1,3	1,1	0,9	1,1	1,6	1,1	0,8	1,1	1,1
Utlånsrente, rammelån (nivå)³	3,4	3,6	3,9	4,0	3,9	3,2	2,6	2,6	2,7	3,0	2,6	2,3	2,5	2,6
Realrente etter skatt (nivå)	0,1	1,3	2,1	0,8	0,8	0,1	-1,6	0,1	-0,7	0,2	0,8	-1,5	0,1	-0,2
Importveid kronekurs (44 land)⁴	-3,7	-2,4	-1,2	2,2	5,3	10,5	1,8	-0,8	0,1	2,9	11,4	1,3	0,0	0,0
NOK per euro (nivå)	8,01	7,79	7,47	7,81	8,35	8,95	9,29	9,33	9,60	9,85	11,09	11,27	11,27	11,27
Utenriksøkonomi														
Driftsbalansen (milliarder kr)⁵	281	346	374	317	341	250	138	152	252	140	136	187	255	307
Driftsbalansen i prosent av BNP	10,8	12,4	12,6	10,3	10,8	8,0	4,5	4,6	7,1	4,0	4,1	5,2	6,6	7,6
Utlandet														
Eksportmarkedsindikator	11,1	6,1	1,0	2,0	4,7	5,3	3,8	5,6	3,4	2,5	-12,6	8,2	6,4	4,0
Konsumpris euro-området	1,6	2,7	2,5	1,4	0,4	0,2	0,2	1,5	1,8	1,2	0,5	1,0	1,5	1,8
Pengemarkedsrente, euro (nivå)	0,8	1,4	0,6	0,2	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,6	-0,6	-0,3	0,0
Råoljepris i dollar (nivå)⁶	80	111	112	109	100	53	45	55	72	64	35	43	46	49
Råoljepris i kroner (nivå)⁶	485	622	650	639	627	431	379	452	583	564	354	443	480	509

¹ Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner + konsum i offentlig forvaltning + bruttoinvesteringer i fast kapital i Fastlands-Norge.² KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer.³ Gjennomsnitt for året. Utlånsrente, rammelån med pant i bolig.⁴ Positivt fortegn innebærer depresiering.⁵ Driftsbalansen uten korreksjon for sparing i pensjonsfond.⁶ Gjennomsnittlig spotpris Brent Blend

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Informasjon t.o.m. 21. april 2020 er benyttet.

3. Foreløpig nasjonalregnskap for 1. kvartal 2020

Norsk økonomi stoppet opp i siste halvdel av mars 2020. Foreløpige anslag fra Nasjonalregnskapet viser et fall i BNP Fastlands-Norge på 6,4 prosent i mars, justert for normale sesongvariasjoner. Det gir en nedgang på 1,9 prosent i 1. kvartal.

Nedstengingen av økonomisk virksomhet i mars har ingen historiske paralleller. Den skiller seg fra tidligere konjunkturelle tilbakeslag og finansielle kriser ved at deler av det økonomiske livet er blitt innstilt etter råd eller pålegg fra helsemyndighetene, eller fordi befolkningen søker å verne seg mot sykdom. Dette har gitt vide ringvirkninger, samtidig som norsk økonomi påvirkes av lignende utvikling i mange andre land, med store utslag i priser på handelsvarer og i kronekursen.

Det er et stort behov for et helhetlig bilde av utviklingen. Statistisk sentralbyrå legger derfor fram foreløpig nasjonalregnskap for 1. kvartal og for mars 2020 allerede nå. Anslag for aktivitetsnivået ved utgangen av mars ble publisert før påske. Fullstendig nasjonalregnskap for 1. kvartal og mars publiseres 12. mai 2020.

3.1. Foreløpige anslag er usikre

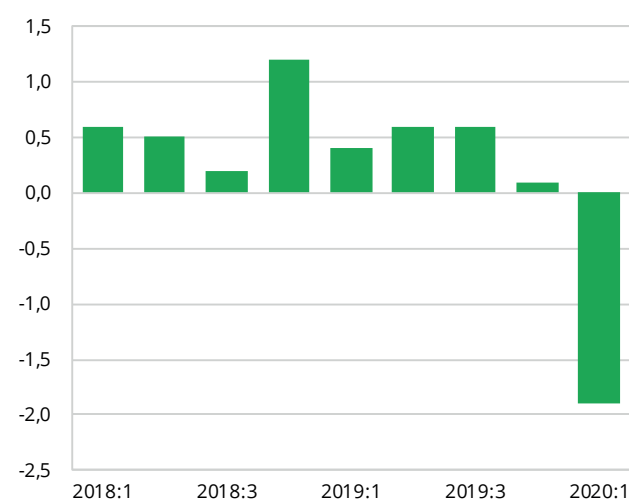
Anslagene som nå legges fram er foreløpige. De bygger på det informasjonsgrunnlaget som foreligger per 21. april 2020. Siden ikke alle indikatorene som normalt benyttes foreligger, er tallene usikre. Dette er likevel av mindre betydning sammenlignet med den usikkerheten som skapes av at situasjonen i mars 2020 er så uvanlig. Flere av de sammenhengene som nasjonalregnskapet legger til grunn for å utarbeide måneds- og kvartalstall antas å være endret. Av hensyn til usikkerheten legges i denne omgang bare fram tall for vekst i makroøkonomiske hovedstørrelser og i utvalgte næringer fra foregående periode.

Det er flere utfordringer ved å utarbeide nasjonalregnskap for mars 2020.¹ Hovedlinjene i arbeidet følger den vanlige tilnærmingen i det kvartalsvise nasjonalregnskapet, hvor produksjon og bruttoprodukt beregnes for ulike næringer. For mange næringer vil imidlertid indikatorene som vanligvis brukes, ikke gi et riktig bilde av aktiviteten i mars. Det gjelder særlig de næringene hvor aktiviteten måles ved en beregnet arbeidskraftsstørrelse basert på data fra a-ordningen. Denne indikatoren fanger ikke godt nok opp den plutselige oppgangen i permitteringer fra midten av mars. Videre antas sammenhengen mellom arbeidsinnsats og økonomisk aktivitet å være mindre stabil i mars.

Det er derfor hentet inn flere nye volumindikatorer. I tillegg anvendes informasjon fra åpne kilder. Mange store virksomheter har offentliggjort anslag for hvor

mye produksjonen er redusert. En rekke bransjeorganisasjoner har gjennomført undersøkelser blant sine medlemsbedrifter. Dette er sammenholdt med opplysninger om innretningen av smitteverntiltakene, og hvordan disse påvirket aktiviteten i næringer ulikt gjennom mars måned.

Figur 3.1. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste 2017-priser. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

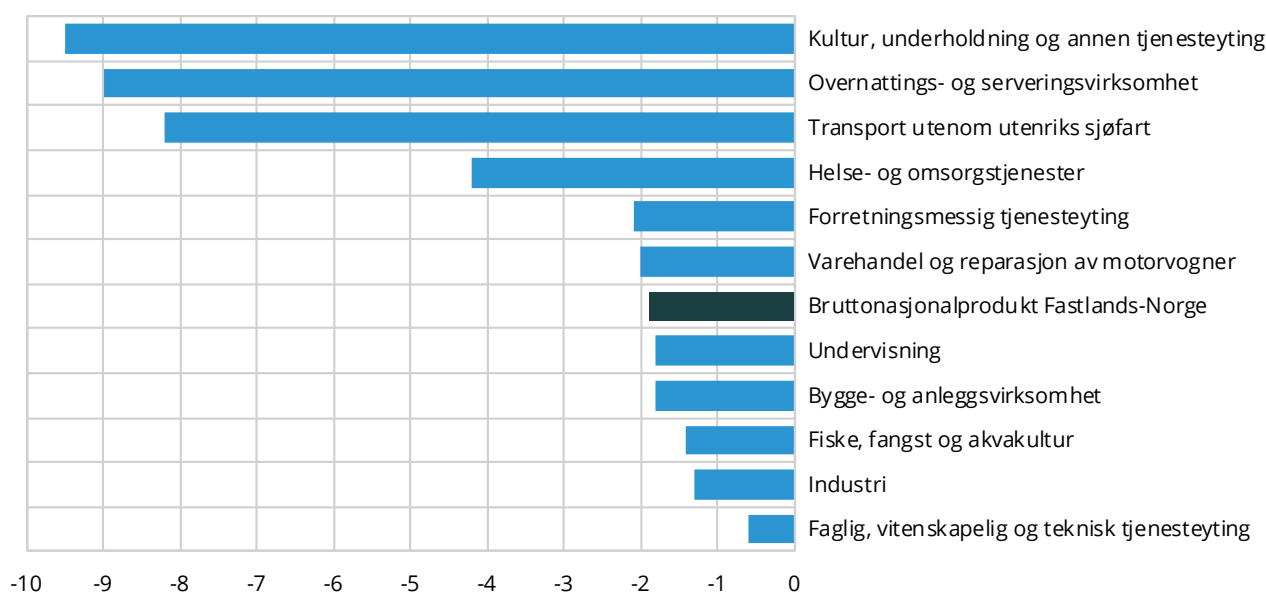
Figur 3.2. Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge. Faste 2017-priser. Måned. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

¹ Se Bougroug og Sletten (2020). Nåsituasjonen i norsk økonomi. SSB. Notater 2020/17.

Figur 3.3. Utvalgte næringer. Faste 2017-priser. 1. kvartal 2020. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

De ordinære arbeidskraftindikatorer er supplert med en indikator for hvor stor andel av timeverkene som ble permittert innen hver enkelt næring i mars. Dette bygger på mikrodata fra NAV, der dato for oppstart av permitteringen også fremkommer. Materialet fra NAV har den fordel at det dekker alle næringer. Det er fortsatt en utfordring at sammenhengen mellom arbeidsinnsats og produksjon kan variere mye mellom næringer i mars. Indikatorene er derfor vurdert sammen med annen informasjon om næringsvis utvikling.

I beregningsopplegget for kvartalsvis nasjonalregnskap antas det å være et stabilt forhold mellom produksjon og bruttoprodukt i de ulike næringene. Det er neppe riktig for mars 2020. I næringer hvor produksjonen faller brått, må foretakene redusere produktinnsatsen like hurtig for at bruttoproduktet ikke skal falle mer enn produksjonen. Det vil i mange tilfeller ikke være mulig. Siden beregningene for de fleste næringer sikter mot å anslå utviklingen i produksjon, kan det føre til at nedgangen i bruttoproduktet er undervurdert. Det kan imidlertid ikke fastslås før det utarbeides endelige nasjonalregnskapstall på grunnlag av regnskapsopplysninger fra foretakene.

3.2. Produksjon og bruttonasjonalprodukt

Det kraftige fallet i BNP Fastlands-Norge var ikke jevnt fordelt på næringer, se figur 3.3 og 3.4. Nedgangen var særlig sterk for næringer der smittevern hensyn førte til at aktiviteten ble innstilt, noe som gjaldt flere tjenestene næringer. Helsedirektoratet fastsatte 12. mars forskrift som forbød kultur- og idrettsarrangementer, samt stengte serveringssteder, treningssentre, svømmehaller og personlige tjenester som frisører og hudpleiere. Det ble også gitt råd om å holde større avstand til andre mennesker. Enkelte kommuner fulgte opp med ytter-

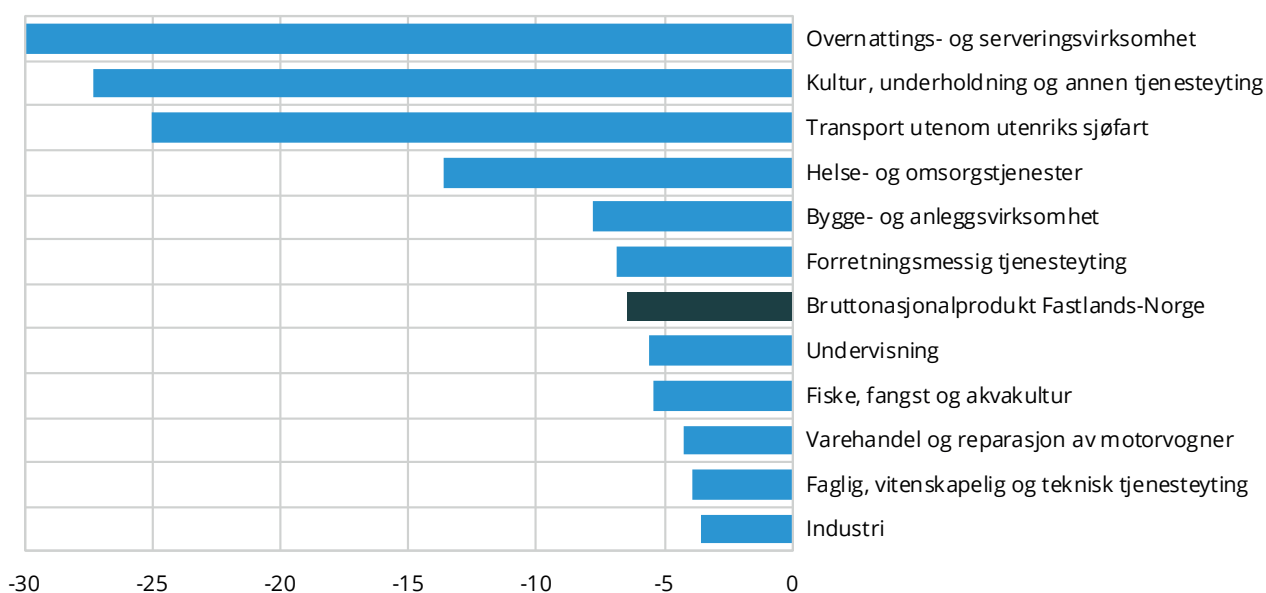
ligere innstramminger, med blant annet forbud mot alkoholservering.

Dette slo ut i en svært sterk nedgang i bruttoproduktet for kultur, underholdning og annen tjenesteyting og enda sterkere nedgang i overnattings- og serveringsnæringen. Overnattings- og serveringsnæringen ble også rammet av at karanteneregler begrenset reise-trafikken både innenlands og til utlandet. Dette ble ytterligere forsterket av forbudet mot opphold på fritidseiendom i annen kommune. Reisebegrensningene førte også til at bruttoproduktet i transport utenom utenriks sjøfart falt markant. Det skyldes blant annet en nær fullstendig stopp av passasjertrafikk med fly, men også annen landtransport gikk mye ned.

Nedgangen i tjenestenæringene rammet også varehandelen. Det var en viss oppgang i dagligvarehandelen, men andre deler av detaljhandelen gikk tilbake. Varehandelen ble også preget av nedgangen i andre næringer, som slo ut i redusert engroshandel. Både faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting og forretningsmessig tjenesteyting ble påvirket av det generelle tilbakeslaget i mars. Det har vært en sterk økning i permitteringer fra bemanningsselskaper, som følge av at aktiviteten i andre næringer har stoppet opp.

Barnehagene ble besluttet stengt fra 12. mars. Produksjonen av private og kommunale barnehagetjenester falt dermed nesten helt bort. Det var også en markant nedgang i aktiviteten i helsenæringene. Det skyldes dels at sykehusene utsatte konsultasjoner og operasjoner for å frigjøre kapasitet til koronapasienter, dels at pasient eller behandler var i karantene, og dels at pasienten selv utsatte behandlingen. Helsedirektoratet ga også retningslinjer som førte til at flere spesialiserte helsetjenester har stengt eller innskrenket driften. Det

Figur 3.4. Utvalgte næringer. Faste 2017-priser. Mars 2020. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

gjelder blant annet tannleger og fysioterapeuter. Samlet sett gikk aktiviteten i helse- og omsorgstjenestene kraftig ned i mars, noe som er svært uvanlig.

De foreløpige tallene viser et fall i aktiviteten i industrien på 3,4 prosent fra februar til mars, noe som gir en nedgang på 1,4 prosent for 1. kvartal sett under ett. Det er klare forskjeller mellom de ulike industri-grenene.

Det er til dels sterk oppgang i produksjon av en del varer som etterspørres av husholdningene. Næringsmiddelindustrien økte med over 6 prosent i mars. Dette er den største enkeltindustrinæringen på fastlandet og bidrar dermed til å dempe fallet i samlet industriproduksjon. Det var også god vekst i trelastnæringen.

I industriene tett knyttet til utvinningsnæringene var det derimot kraftig nedgang. I disse næringene er det mye innleid arbeidskraft, og smitteverntiltak kan ha lagt begrensninger på driften. Foreløpige tall viser at bygging av skip og båter og bygging av oljeplattformer og moduler begge falt med rundt 20 prosent i mars.

Prosessindustriene har en blandet utvikling, men ser samlet sett ut til å ha holdt produksjonen oppe i mars. Farmasøytisk industri økte sterkt i mars, men var om lag uendret for 1. kvartal sett under ett. Produksjon av metaller var mer stabil, ifølge foreløpige kvartalstall. Dette er i tråd med utviklingen i metalleksport og forbruket av strøm i kraftkrevende industri.

Olje- og gassproduksjonen ble ikke nevneverdig påvirket av koronautbruddet i 1. kvartal. Veksten ble derimot dempet av tekniske problemer på noen felt. Bruttoproduktet i utvinningsnæringen økte med 1,0 prosent sammenlignet med fjerde kvartal 2019. I mars ble det

tilnærmet nullvekst i produksjonen sammenlignet med februar. Kvartalsveksten trekkes opp av oppstarten av Johan Sverdrup i oktober 2019, som økte produksjonen gjennom 4. kvartal og gir et overheng inn i 1. kvartal.

Samlet BNP for Norge, inkludert olje- og gassutvinning, rørtransport og utenriks sjøfart, falt 5,5 prosent fra februar til mars. Det ga en nedgang på 1,5 prosent i 1. kvartal.

3.3. Konsum i husholdningene

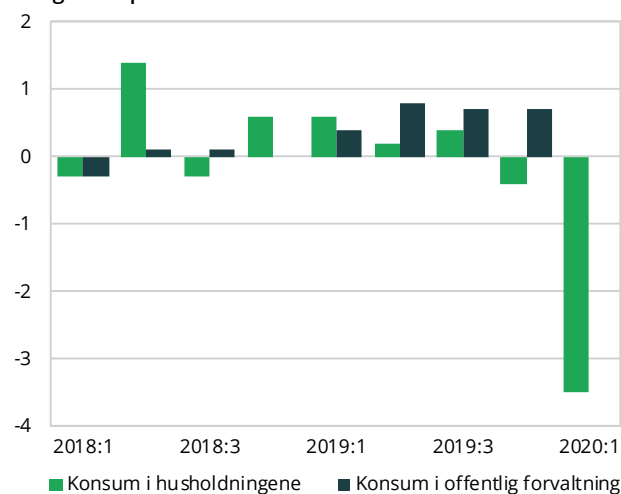
Smitteverntiltakene førte til en umiddelbar nedgang i husholdningenes konsum. Data for kjøp av varer og tjenester via debetkort² viste at særlig kjøp av tjenester falt kraftig fra 13. mars av, men også annen varehandel gikk ned. Unntaket var dagligvarekjøp, som hadde et kraftig hopp dagen tiltakene ble innført, og deretter var forholdsvis uendret.

Samlet anslås husholdningenes konsum å ha gått ned med om lag 12 prosent fra februar til mars. Anslaget bygger på data fra flere kilder, blant annet foreløpige data hentet inn til varekonsumindeksen. Materialet tyder på en viss oppgang i kjøp over nett, men langt fra nok til å veie opp for nedgangen i annet konsum.

Nedgangen i tjenestekonsumet var størst, på 13 prosent. Dette gjenspeiler utviklingen i tjenesteproduksjonen, som delvis ble stengt: Konsum av fritidstjenester, barnehager, personlige tjenester, hotell- og restauranttjenester samt passasjertransport falt med mellom 11 og 41 prosent fra februar til mars. I tjenestekonsumet inngår også husholdningenes boligjenester, som ikke ble påvirket av koronakrisen. Omklassifise-

² «Samfunnsøkonomisk vurdering av smitteverntiltak – covid-19». Rapport fra ekspertgruppe på oppdrag for Helsedirektoratet.

Figur 3.5. Konsum i husholdningene og offentlig forvaltning. Faste 2017-priser. Kvartal. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

ring av NRK-lisensen fra 1. januar 2020 trakk også ned privat konsum i 1. kvartal. Samlet falt tjenestekonsumet 4 prosent i 1. kvartal.

Varekonsumet falt vesentlig mindre enn tjenestekonsumet, med en nedgang på 5 prosent. Det var en sterk nedgang i kjøp av klær og sko, på tross av økt netthandel av slike varer. Varekonsumet ble videre trukket ned av færre bilkjøp og lavt strømforbruk. Derimot økte konsumet av mat- og drikkevarer betydelig i mars. Dette må antagelig ses i sammenheng med redusert mulighet til å spise i kantiner og på serveringssteder, redusert handelslekkasje til Sverige, og at mange foretok ekstra innkjøp da smitteverntiltakene ble annonsert. Nedgangen i mars var likevel sterk nok til at varekonsumet falt med 2 prosent i 1. kvartal sett under ett.

Reisebegrensninger førte til at husholdningenes kjøp i utlandet falt med over 50 prosent i mars og trakk ned husholdningenes konsum med 3 prosentpoeng. Til gjengjeld falt også utlendingers konsum i Norge.

3.4. Konsum i offentlig forvaltning

Konsumet i offentlig forvaltning anslås å ha falt med om lag 4 prosent i mars. Nedgangen var sterkest i kommuneforvaltningen. Stengte barnehager og noe lavere undervisningstilbud, samt mindre kollektivtrafikk, førte til at produksjon gikk ned. Konsumet i statsforvaltningen falt noe mindre og trekkes ned av redusert aktivitet i sykehus, universiteter og høyskoler, samt stengte museer og teatre. Fra 4. kvartal 2019 til 1. kvartal 2020 var konsumet i offentlig forvaltning uendret.

Figur 3.6. Konsum i husholdningene og offentlig forvaltning. Faste 2017-priser. Måned. Prosentvis volumendring fra foregående periode

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.5. Investeringer i fast realkapital

Det foreligger så langt lite informasjon om investeringer i fast realkapital. I de foreløpige tallene for 1. kvartal brukes planlagte investeringer innen industri og kraftforsyning, nedjustert basert på historisk endring mellom anslåtte og utførte investeringer. Data for boliginvesteringer er tilgjengelige frem til og med mars, men er usikre. Bruttoinvesteringene i fast realkapital er beregnet til å falle 2,5 prosent i mars og 6 prosent i 1. kvartal. Til publisering av fullstendig nasjonalregnskap 12. mai, vil blant annet informasjon om utførte investeringer innen olje- og gassutvinning, industri og kraftforsyning bli innarbeidet i tallgrunnlaget. Investeringene vil sannsynligvis fortsatt være noe mer usikre enn vanlig på grunn av den uvanlige situasjonen i mars.

3.6. Eksport og import

Eksport av varer og tjenester falt med 1,8 prosent i mars. Det var tjenestene som i stor grad bidro til nedgangen. Størst var fallet i utlendingers konsum i Norge, som regnes som eksport i nasjonalregnskapet. Fallet henger sammen med reisebegrensningene som følge av koronautbruddet. Kildegrunnlaget for tjenestene er tynnere enn vanlig ettersom flere av kildene ikke er klare på nåværende tidspunkt. Eksport av tradisjonelle varer falt med 2,6 prosent i mars og 3,5 prosent i 1. kvartal.

Redusert reisetrafikk bidro til at importen av tjenester falt. Dette gikk særlig utover nordmenns konsum i utlandet og import av passasjertransporttjenester. Importen av tradisjonelle varer falt med 4,3 prosent i mars, blant annet trukket ned av lav import av maskiner og personbiler. Samlet falt importen med om lag 11 prosent fra februar til mars.

Tabell 3.1. Makroøkonomiske hovedstørrelser. Kvartal og måned. Sesongjustert. Faste 2017-priserProsentvis volumendring fra foregående periode¹

	1. kv. 2019	2. kv. 2019	3. kv. 2019	4. kv. 2019	1. kv. 2020	Jan. 2020	Feb. 2020	Mar. 2020
Konsum i husholdninger og ideelle organisasjoner	0,6	0,2	0,4	-0,4	-3,6	0,4	0,9	-11,7
Konsum i husholdninger	0,6	0,2	0,4	-0,4	-3,5	0,5	0,9	-11,6
Varekonsum	0,6	0,1	-0,5	-0,5	-1,8	-0,2	1,8	-4,5
Tjenestekonsum	0,9	0,5	0,8	0,8	-3,9	0,2	0,1	-12,7
Husholdningenes kjøp i utlandet	-0,4	-1,0	2,2	-4,0	-15,4	4,5	-0,3	-55,6
Utlendingers kjøp i Norge	3,9	0,8	-0,6	6,0	-16,2	-2,1	-2,8	-47,5
Konsum i ideelle organisasjoner	0,9	0,6	0,7	0,3	-4,1	-1,4	1,5	-13,2
Konsum i offentlig forvaltning	0,4	0,8	0,7	0,7	0,0	1,1	0,0	-3,9
Konsum i statsforvaltningen	0,6	0,8	0,7	0,8	0,6	1,4	0,0	-3,1
Konsum i statsforvaltningen, sivilt	0,5	0,7	0,7	0,6	...	...	...	...
Konsum i statsforvaltningen, forsvar	1,6	1,3	0,7	1,6	...	...	...	...
Konsum i kommuneforvaltningen	0,3	0,8	0,6	0,6	-0,5	0,7	0,0	-4,6
Bruttoinvestering i fast realkapital	-1,2	3,3	2,9	0,0	-6,0	-5,2	0,8	-2,5
Utvinning og rørtransport (bruttoinvestering)	-1,4	7,7	1,5	3,5	...	...	...	...
Utenriks sjøfart (bruttoinvestering)	-21,5	76,7	21,9	52,8	...	...	...	...
Fastlands-Norge (bruttoinvestering)	-1,1	2,1	3,1	-1,1	-5,4	-5,2	1,3	-3,1
Næringer (bruttoinvestering)	-0,4	-0,6	4,6	0,5	...	...	...	...
Tjenester tilknyttet utvinning (bruttoinvestering)	13,8	17,4	-4,4	23,0	...	...	...	...
Andre tjenester (bruttoinvestering)	-2,1	-1,8	2,8	-1,1	...	...	...	...
Industri og bergverk (bruttoinvestering)	10,6	2,2	11,0	0,7	...	...	...	...
Annen vareproduksjon (bruttoinvestering)	-4,3	-1,3	5,6	1,7	...	...	...	...
Boliger (husholdninger) (bruttoinvestering)	0,1	0,4	-0,4	-3,7	...	...	...	...
Offentlig forvaltning (bruttoinvestering)	-3,7	8,6	4,2	-1,2	...	...	...	...
Anskaffelser minus avhendelse av verdigjenstander	8,9	-3,7	1,9	-1,0	...	...	...	...
Lagerendring og statistiske avvik	0,5	-0,3	-11,4	-35,5	...	...	...	...
Bruttoinvestering i alt	-1,0	2,9	1,1	-3,8	...	...	...	...
Innenlandsk sluttanvendelse	0,1	1,1	0,7	-1,1	...	...	...	...
Etterspørsel fra Fastlands-Norge (ekskl. lagerendring)	0,2	0,8	1,1	-0,2	-3,0	-0,8	0,8	-7,7
Etterspørsel fra offentlig forvaltning	-0,4	2,2	1,3	0,3	-0,8	0,1	-0,1	-3,5
Eksport i alt	2,3	-1,0	-1,6	6,5	-2,1	-5,0	1,3	-1,8
Tradisjonelle varer (eksport)	3,4	-2,2	-0,5	2,2	-3,5	-4,4	1,8	-2,6
Råolje og naturgass (eksport)	-2,5	-3,1	-3,9	17,0	-2,7	-12,7	5,4	1,2
Skip, plattformer og fly (eksport)	233,3	55,1	-49,3	-43,8	...	...	...	...
Tjenester (eksport)	4,5	0,9	2,0	1,5	...	...	...	...
Samlet sluttanvendelse	0,7	0,5	0,1	0,9	-2,1	-0,6	0,5	-6,9
Import i alt	2,6	1,5	0,2	-1,1	-3,7	-0,8	-0,1	-11,1
Tradisjonelle varer (import)	5,2	-0,7	-1,3	-1,9	-1,6	-0,5	-1,1	-4,3
Råolje og naturgass (import)	-13,3	0,6	44,2	-2,8	2,0	-0,3	-14,6	-19,7
Skip, plattformer og fly (import)	-24,5	50,6	-9,1	-13,3	...	...	...	...
Tjenester (import)	1,4	2,0	1,8	1,4	...	...	...	...
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi ²	0,0	0,2	0,0	1,5	-1,5	-0,5	0,7	-5,5
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi ²	0,4	0,6	0,6	0,1	-1,9	0,2	0,4	-6,4
Oljevirksomhet og utenriks sjøfart ³	-2,6	-2,2	-3,9	11,0	0,9	-4,5	2,4	-0,2
Bruttoprodukt Fastlands-Norge, basisverdi	0,4	0,7	0,6	0,1	-1,8	0,4	0,2	-6,2
Fastlands-Norge utenom offentlig forvaltning (bruttoprodukt)	0,4	0,8	0,7	0,0	-1,9	0,3	0,4	-6,2
Industri og bergverk (bruttoprodukt)	0,2	1,5	0,0	0,1	-1,4	-0,6	0,1	-3,4
Annen vareproduksjon (bruttoprodukt)	-1,3	1,6	1,1	-1,4	-0,7	2,6	1,2	-3,8
Tjenester inkl. boligjenester (bruttoprodukt)	0,9	0,5	0,7	0,3	-2,3	-0,1	0,2	-7,3
Offentlig forvaltning (bruttoprodukt)	0,3	0,4	0,5	0,5	-1,2	0,7	-0,2	-6,1
Produktavgifter og -subsidier	0,8	0,0	0,6	0,2	...	...	...	...

¹ Tall fra og med 2018 er foreløpige.² Bruttonasjonalprodukt er målt i markedsverdi, mens bruttoprodukt i næringer er målt i basisverdi.³ Omfatter utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.